

ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ

Випуск 45
Частина III

Ялта

2014

УДК 37
ББК 74.04
П 78

Рекомендовано вченою радою РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” від 25 квітня 2014 року (протокол № 8)

Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. - 36. статей: - Ялта: РВВ КГУ, 2014. - Вип. 45. - Ч. 3. - 344 с.

Редакційна колегія:

О. В. Глузман	- професор, доктор педагогічних наук, академік НАШІ України
М. Я. Ігнатенко	- професор, доктор педагогічних наук
В. С. Заслуженюк	- професор, доктор педагогічних наук
Л. І. Редькіна	- професор, доктор педагогічних наук
Г. Є. Гребенюк	- професор, доктор педагогічних наук
Н. В. Горбунова	- професор, доктор педагогічних наук
С. Д. Максименко	- професор, доктор психологічних наук, академік НАПН України
Т. С. Яцєпко	- професор, доктор психологічних наук, академік НАПН України
В. Ф. Венда	- професор, доктор психологічних наук
Н. Ф. Каліна	- професор, доктор психологічних наук
В. А. Семиченко	- професор, доктор психологічних наук
А. В. Фурман	- професор, доктор психологічних наук

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Міністерства Юстиції України серія КВ № 15372-3944 ПР від 12.06.2009 р.

Затверджено Президією ВАК України як фахове видання за спеціальністю „Педагогіка і психологія” (Постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

Рецензенти:

Карпова Е. Е. - доктор педагогічних наук, професор, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Ушинського;

Солодухова О. Г. - доктор психологічних наук, професор, Слов'янський, державний педагогічний інститут.

© РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта), 2014 р.

diyal'nosti: dys. ... doktora psikhologichnykh nauk: 19.00.07 / Iya Volodymyrivna Hordiyenko-Myrofanova. - Kharkiv, 2013. - 490 s.

2. Raven Dzh. Zh. Kompetentnost' v sovremennoy obshchestve: vyyavlenie, razvitiye i realizatsiya/per. s angl./Dzhon Zhanr Raven. -At.: Kogito-Tsent, 2002. -396s.

3. Petrovskiy A. V., Yaroshevskiy M. G. Osnovy teoreticheskoy psikhologii: uchebnik dlya studentov vuzov / A. V. Petrovskiy, M. G. Yaroshevskiy. - M : INFRA-M, 1998. - 528 s.

4. Osnitskiy A. K. Problemy issledovaniya sub"ektnoy aktivnosti / A. K. Osnitskiy // Voprosy psikhologii. - 1996. -№ 1.-S. 5-19.

5. Khromov A. B. Pyatifaktornyy oprosnik lichnosti: uchebno-metodicheskoe posobie /Anatoliy Borisovich Khromov. - Kurgan: KGU, 2000. - 23 s.

6. Tsuji, Hei. Standardization of the Five Factor Personality Questionnaire: Factor structure / Tsuji, Hit., Tsuji, Hei, Yamada, S., Natsuno, Y., Morita, Y, Mukoyama, Y., Hata, K, Fujishima, Y. // International Journal of Psychology. Abstracts of the XXVI International Congress of Psychology. 16-21 August 1996, Montreal, Canada. - 1996. - Vol. 31. - Issues 3-4. - P. 103-217.

7. Hofstee, W. K. B. Intelligence and personality: Do they mix? / W. K. B. Hofstee //J. M. Collis & S. Messick (Eds.), Intelligence and personality: Bridging the gap in theory and measurement. - Mahwah, NJ: Laurence Erlbaum Associates Inc., 2001. - P. 43-60.

8. Gordienko-Mitrofanova I. V, Khomulenko T. B. «Igrivost» v diskursivnom pole psikhologii [Elektronniy resurs] / Gordienko-Mitrofanova I. V., Khomulenko T. B. // Khmel'nytskiy Visnyk Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. - Khmel'nis'kiy, 2013. - Vip. 5. - Rezhim dostupu do zhurn.: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

9. Tan J. P-L Digital kids, analogue students: A mixed methods study of students' engagement with a school-based Web 2.0 learning innovation: dissertation prepared for the degree of Doctor of Philosophy / Jennifer Pei-Ling Tan. - Brisbane: Queensland University of Technology, 2009. - 369 p.

10. Dunn L L. Scott Cognitive playfulness, innovativeness, and belief of essentialness: Characteristics of educators who have the ability to make enduring changes in the integration of technology into the classroom environment: dissertation prepared for the degree of Doctor of Philosophy / Dunn, Lemoine Luette Scott. - Denton: University of North Texas, 2004. -151 p.

11. Csikszentmihalyi M. Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention / Mihaly Csikszentmihalyi. - New York: Harper Perennial, 1997.-464 p.

12. Tan D. P., Makvil'yam E. L. Kognitivnyy igrovoy nastroy, kreativnost' i pokolenie «c' learners» [Elektronniy resurs] / D. P. Tan, E. L. Makvil'yam // Nopreryvnoe obrazovanie: XXI vek. - 2013. - №2. - Rezhim dostupa: <http://11121.petsru.ru/journal/article.php?id=2090.-Nazvanie> s ekrana.

13. Gomostay P. P. Lichnost' i rol': Rolevoy podkhod v sotsial'noy psikhologii lichnosti/Pavel Petrovich Gomostay. - K.: Interpress LTD, 2007. - 312 s.

14. Kundera M. Nevynosimaya legkost' bytiya: roman / per. s chesh. N. Shul'ginoy /Milan Kundera. - SPb.: Azbuka-klassika, 2004. - 352 s.

15. Shchedrovitskiy G. P. Organizatsionno-deyal'nosMaya igra: sbornik tekstov (1) // Iz arkhiva G. P. Shchedrovitskogo: v 9 t. / Georgiy Petrovich Shchedrovitskiy. - M.: Nasledie MMK, 2004. -T.9.- 288 s.

УДК: 373.24.011.33:316.628-053.4

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки й методики
дошкільної та початкової освіти Іванова В. В.
Мукачівський державний університет (м. Мукачево)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО САДКА

Анотація. У статті розглядаються теоретичні засади розвитку позитивної мотивації дошкільників до навчання; розкрито структуру та зміст навчальної мотивації у дітей старшого дошкільного віку; охарактеризовано умови внутрішнього мотивування процесу виховання і навчання дошкільника.

Ключові слова: соціальна ситуація розвитку, внутрішня позиція, позитивна мотивація, зовнішня та внутрішня мотивація, навчальна діяльність.

Аннотація. В статье рассматриваются теоретические основы развития позитивной мотивации дошкольников к обучению; раскрыта структура и содержание учебной мотивации у детей старшего дошкольного возраста; охарактеризованы условия внутреннего мотивирования процесса воспитания и обучения дошкольника.

Ключевые слова: социальная ситуация развития, внутренняя позиция, позитивная мотивация, внешняя и внутренняя мотивация, учебная деятельность.

Annotation. The article pays attention into the theoretical foundation of development children's positive motivation during educational process; the author shows the structure and the content of children's educational motivation; the article also characterizes the conditions of internal motivation of the children's educational process.

Key words: the social situation of development, internal position, positive motivation, external and internal motivation, education.

Вступ. В сучасних умовах процесу модернізації освіти, яка орієнтується на інноваційний шлях розвитку, проблема розвитку позитивної мотивації дошкільнят до навчання набуває особливої актуальності. Глобальні соціально-економічні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві зачіпають питання про безперервність освітнього процесу, що починається з дитячого віку (А.Г.Асмолов, І.А. Зимня, Д.І. Фельдштейн та ін.).

Актуальність даного дослідження визначається і тим, що збіднення сюжетно-рольової гри (Н.І. Гуткіна, З.В. Мануйленко, Д.Б. Ельконін та ін), недостатня включеність дошкільнят у систему відносин з дорослими і дітьми (Е.О. Смирнова та ін), незадоволення потреб в безпеці, любові, самоповазі призводить до переносу дошкільних форм діяльності на навчання. Все це сприяє шкільній дезадаптації, втрати інтересу до навчання і небажання йти в школу. У зв'язку з цим існує необхідність більш глибокого дослідження умов розвитку позитивної мотивації дошкільників до навчання в умовах дитячого садка, що збагатить педагогічну практику.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні сутності поняття «позитивна мотивація» й розкритті

особливостей розвитку позитивної мотивації дошкільників до навчання в умовах дитячого садка.

Виклад **основного** матеріалу **статті**. Під поняттям позитивна мотивація дошкільників до навчання розуміється спонукання, яке обумовлює досягнення позитивного результату до майбутньої навчальної діяльності. Розвиток позитивної мотивації полягає в переході безпосередніх спонукань дитини в мотиваційну структуру з довільним характером. Формувати позитивну мотивацію дошкільників до навчання в умовах дитячого садка можливо, якщо сприяти розвитку передумов навчальної діяльності, удосконалювати систему відносин дитини з однолітками, батьками, вихователями, створювати умови для позитивного емоційного ставлення до майбутньої діяльності, забезпечуючи зближення суб'єктів навчально-виховного процесу.

На сьогоднішній день багато робіт присвячено проблемі готовності дітей до майбутнього навчання (А.Л. Венгер, Л. А. Венгер, Л.І.Божович, Н.І. Гуткіна, А.В. Запорожечь, В.С.Мухіна, К.Н.Поліванова, Л.С.Славина, Д.Б. Ельконін та ін.). Велика кількість практичних і методичних розробок пропонують можливі напрями підготовки дошкільнят до навчання, як у процесі спеціально організованих занять, так і в умовах дитячого садка. Проте недостатньо вивченою є проблема формування позитивної мотивації дошкільників до навчання в умовах дитячого садка. На наш погляд, розкрити особливості даного процесу, можливо, ґрунтуючись на вивчення психологічних новоутворень вікового періоду і соціальну ситуацію розвитку дитини.

Під соціальною ситуацією розвитку Л. С. Виготський розумів «цілком своєрідне, специфічне для даного віку, виняткове, єдине і неповторне відношення між дитиною і навколишньою її дійсністю, насамперед соціальною» [4].

Підготовка до школи - це складний період у житті дитини. Вступаючи до школи, дитині доводиться перебудувати свій спосіб життя, займати нову соціальну позицію. Вперше їй надається право і одночасно входить в обов'язок здійснення суспільно-значущої діяльності - навчання. А.Н. Леонтьєв писав, що «зміна місця, займаного дитиною в системі суспільних відносин, є те перше, що треба відзначити, намагаючись підійти до вирішення питання про рушійні сили розвитку його психіки». Однак, на думку Д.Б. Ельконіна, фактичного переведення дитини в нову соціальну позицію недостатньо для того, щоб вона почала повноцінно реалізовувати всі ті можливості розвитку, які вона їй надає. Соціальна позиція і діяльність, яка її реалізує, розвиваються настільки, наскільки вони приймаються суб'єктом, тобто входять до складу його власних потреб і прагнень - утворюють його внутрішню позицію. Внутрішня позиція школяра, яка виникає у дитини до кінця дошкільного віку, являє собою систему потреб, пов'язаних з навчанням як новою, суспільно-значимою діяльністю, що тягне за собою новий, серйозний, більш значущий спосіб життя.

Про наявність внутрішньої позиції школяра Д.Б. Ельконін [13, с.28 - 29] говорить в тому випадку, якщо дитина:

- 1) відноситься до вступу в школу чи перебування в ній позитивно, як до цілком природної та необхідної події в житті;
- 2) виявляє особливий інтерес до нового, власне шкільного змісту занять;
- 3) відмовляється від характерних для дошкільного дитинства орієнтацій в плані організації діяльності та поведінки;

4) визнає авторитет педагога.

Розробка проблеми мотивації в педагогічній психології пов'язана безпосередньо з діяльністю, в нашому випадку, навчальною. Тому необхідним є розкриття структури та змісту навчальної мотивації у дітей старшого дошкільного віку.

Розглядаючи позитивну мотивацію в структурі навчальної діяльності, необхідно відзначити, що навчальна діяльність полімотивована. Домінуюче положення в її змісті займають або пізнавальні мотиви, або соціальні мотиви, або мотиви досягнення.

Пізнавальні мотиви - вважає Л.І. Божович, - це мотиви, пов'язані безпосередньо зі змістом навчальної діяльності і процесом її виконання: «пізнавальні інтереси дітей, потреба в інтелектуальній активності та в оволодінні новими вміннями, навичками і знаннями» [2, с.23].

Для дітей з домінуванням пізнавальної потреби характерна висока активність, допитливість. Вони прагнуть дізнатися більше і ставлять багато питань. Н.В. Нижегородцева, В. Д. Шадриков [9] відзначають, що нерідко такі діти приходять у перший клас, уже вмюючи читати, писати, рахувати, вирішувати елементарні завдання.

Пізнавальний мотив, будучи одним з базових у розвитку мотиваційної сфери дитини, починає формуватися досить рано, в перші місяці життя. Розвиток пізнавального мотиву залежить як від факторів біологічного характеру (нормального розвитку ЦНС), так і факторів соціального характеру (стилю сімейного виховання, характеру соціальної взаємодії з дорослими, системи навчання, виховання і розвитку в дошкільному навчальному закладі).

При цьому нерівний і переривчастий характер темпу і продуктивності навчання пояснюється слабким розвитком соціальних мотивів. У зв'язку з цим у дитини відсутнє прагнення добре виконувати обов'язки учня, як цього вимагає його нова соціальна позиція школяра.

Під широкими соціальними мотивами навчання Л.І. Божович розуміє мотиви, пов'язані «з потребами дитини в спілкуванні з іншими людьми, в їх оцінці і схваленні, з бажанням учня зайняти певне місце в системі доступних йому суспільних відносин» [2, с.23 - 24].

Такі діти орієнтовані на схвалення і похвалу вчителя. Незадоволення потреби в спілкуванні і самоствердженні може призвести до утворення негативних особистісних особливостей, розвитку тенденції до зниження самооцінки, невпевненості в собі, дратівливості, підвищенню рівня тривожності. Однак похвала і схвалення вчителя перестають надавати мотивуюче значення, коли позиція школяра стає звичною і дитині не потрібно підтвердження, що вона добре впоратеться зі своєю роллю. «Якщо до цього часу в учня не сформуються власне навчальні мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю, і якщо у нього не виникнуть нові соціальні мотиви навчання то учень може стати неуспішним» [6, с.25].

Н.В. Нижегородцева, В.Д. Шадриков [9] відзначають, що за умови достатнього розвитку навчально-важливих якостей діти з домінуванням соціального мотиву навчання навчаються рівно, успішно засвоюючи навчальний матеріал і займаючи лідируюче положення в класі.

Зауважимо, що початкове домінування соціального мотиву навчання може привести до формування пізнавальної мотивації шляхом зсуву мотиву на мету. Цей механізм утворення нових мотивів описаний А. Н. Леонтьєвим. На

початку дитина добре виконує завдання тому, що хоче отримати похвалу вчителя. Реально чинним мотивом є потреба в похвалі вчителя.

Мотиви досягнення є індивідуальною характеристикою мотиваційної сфери людини і проявляються в прагненні людини або до успіху, або до уникнення невдач.

З точки зору Х. Хекхаузен «... у людини виражений мотив досягнення повинен проявлятися в перевазі такої діяльності (вона займається нею довше і наполегливіше), яка не дуже легка, не надто важка і результат якої більше залежить від власної вправності, ніж від випадку» [12, с.38].

Ситуація досягнення має такі критерії: від першокласника потрібно досягнення певного результату, який можна зафіксувати, виміряти, оцінити; цей результат оцінюється; вимоги, пропоновані до дитини в ситуації досягнення в міру важкі, тобто такі, які дозволяють добитися результату при додаванні певних зусиль.

Говорячи про домінування окремо взятого мотиву, необхідно пам'ятати, що абсолютного переважання якогось одного мотиву майже не зустрічається. Тому мотивація до навчання повинна включати в себе і пізнавальні мотиви, і соціальні, і мотиви досягнення.

Інший погляд на формування навчальної мотивації розкривається в роботах Я.Л. Коломінського і Е.А. Панько [7], де робиться акцент на розвитку різноманітної мотивації (ігрової, змагальної, престижної і т.д.). На думку дослідників, пізнавальна мотивація навчання недостатньо розвинена в дошкільному віці, у зв'язку з цим необхідно підтримувати різноманіття мотивів навчання.

Навчальна діяльність збуджується адекватними мотивами. Ними, на думку Д.Б. Ельконіна [13], можуть бути тільки мотиви, пов'язані з її змістом, мотиви придбання узагальнених способів дій, або мотиви власного зростання.

Таким чином, ситуація або дія стають мотивами навчальної діяльності, якщо вони пов'язуються з джерелами певної активності дитини. Відповідно з цим необхідно розглянути вплив зовнішньої і внутрішньої мотивації на розвиток позитивної мотивації дошкільників до навчання в умовах дитячого садка.

Численні дослідження (Л.І. Божович, А.К. Маркова, А. Н. Леонтьев, А. Маслоу та ін) продемонстрували, що зовнішня і внутрішня мотивації можуть значно змінювати напрямок поведінки. Кожен вид мотивації надає різний вплив на психічні процеси.

Знаючи тип мотивації, вихователь може створити умови для підкріплення відповідної позитивної мотивації. Якщо це мотивація, пов'язана з результатом навчання, то умовами для її підтримки можуть бути схвалення, показ корисності засвоєних знань для майбутнього, створення позитивної громадської думки і т.д. Якщо це мотивація, пов'язана з метою навчання, то умовами для підтримки цього типу можуть бути інформація про досягнуті результати, пробудження і формування пізнавальних інтересів.

У ситуації виховання, навчання і розвитку взаємодіють два чинники: діяльність педагога і особистість дитини. Реалізація гуманістичного підходу до навчання передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, коли у особистості розкриваються всі її резерви, включається внутрішня мотивація, самодетермінація, що забезпечують повноцінний розвиток. Питання в тому, з

якого боку будується процес мотивування: від діяльності та її організації або від особистості і формування її установок.

Прагнення вчитися закладено у природі людини. І.А. Зимня [5] розглядає навчання як діяльність з обмеженим мотиваційним потенціалом. Через навчання, на думку автора, людина підвищує свою компетентність і адекватність, домагаючись зростання самооцінки, самостверджує свою сутність. Навчання за своєю природою внутрішньо мотивовано й передбачає внутрішній контроль, коли для людини сам факт придбання чогось нового в собі виступає як найбільша нагорода. Це те, що стосується мотиваційного потенціалу діяльності навчання як такої.

Розглянемо умови внутрішнього мотивування процесу виховання і навчання дошкільника.

1. Розвиток внутрішньої мотивації відбувається як зрушення зовнішнього мотиву на мету навчання. Кожен крок цього процесу є зрушенням одного мотиву на інший, більш внутрішній, більш близький до мети навчання. Тому в мотиваційному розвитку вихованця слід враховувати, так само як і в процесі навчання, зону найближчого розвитку.

Розвиток внутрішньої мотивації навчання - це рух вгору. Однак простіше рухатися вниз, тому в реальній педагогічній практиці батьків і вихователів часто використовуються «педагогічні підкріплення», що призводять до регресу позитивної мотивації у дошкільнят. Ними є: надмірна увага і нешира похвала, невинувато завищені оцінки, матеріальне заохочення та використання престижних цінностей, а також жорсткі покарання, приниження критикою та ігнорування увагою, невинувато занижені оцінки і позбавлення матеріальних та інших цінностей.

2. Зняття зовнішнього контролю з вихованців в процесі навчання. Практика показує, що застосування нагород і покарань за результати діяльності послаблює внутрішню мотивацію. Вони служать підставою для винесення судження про досягнення чи недосагнення бажаного результату, а не є спонукальними силами діяльності. Не повинно бути і покарання або осуду за невдачі. Невдача сама по собі викликає неприємні переживання у дошкільнят, стан незадоволеності, пригніченості і може призвести до згасання мотиву. При навчанні дітей педагог повинен вибирати такі методи навчання, виховання і розвитку, які сприяють гармонійному розвитку особистості дітей. Помилка в застосуванні системи заохочень і покарань негативно відбивається на процесі розвитку особистості.

3. Завдання навчання, виховання і розвитку повинні виходити з запитів, інтересів і домагань дошкільнят. Результати навчання і виховання мають бути значущими для дітей та відповідати їх потребам. У міру дорослішання у дитини формується потреба в структурованні майбутнього. Ступінь вираженості й усвідомленості цієї здатності є одним з показників особистішої зрілості.

4. Заняття слід організувати так, щоб сам процес навчання був цікавий дітям і викликав радість від спілкування з вихователем і однолітками. Чітко організоване заняття має цінне навчальне, розвиваюче, психологічне і виховне значення. Педагоги-новатори планують своє заняття так, щоб на ньому обов'язково відбувалося засвоєння нового матеріалу всіма вихованцями, використовуючи різноманітні методи, що відповідають особливостям змісту заняття і рівню розвитку дошкільнят. Тому сьогодні на зміну комбінованим

початку дитина добре виконує завдання тому, що хоче отримати похвалу вчителя. Реально чинним мотивом є потреба в похвалі вчителя.

Мотиви досягнення є індивідуальною характеристикою мотиваційної сфери людини і проявляються в прагненні людини або до успіху, або до уникнення невдач.

З точки зору Х. Хекхаузен «... у людини виражений мотив досягнення повинен проявлятися в перевазі такої діяльності (вона займається нею довше і наполегливіше), яка не дуже легка, не надто важка і результат якої більше залежить від власної вправності, ніж від випадку» [12, с.38].

Ситуація досягнення має такі критерії: від першокласника потрібно досягнення певного результату, який можна зафіксувати, виміряти, оцінити; цей результат оцінюється; вимоги, пропоновані до дитини в ситуації досягнення в міру важкі, тобто такі, які дозволяють добитися результату при додаванні певних зусиль.

Говорячи про домінування окремо взятого мотиву, необхідно пам'ятати, що абсолютного переважання якогось одного мотиву майже не зустрічається. Тому мотивація до навчання повинна включати в себе і пізнавальні мотиви, і соціальні, і мотиви досягнення.

Інший погляд на формування навчальної мотивації розкривається в роботах Я.Л. Коломінського і Е.А. Панько [7], де робиться акцент на розвитку різноманітної мотивації (ігрової, змагальної, престижної і т.д.). На думку дослідників, пізнавальна мотивація навчання недостатньо розвинена в дошкільному віці, у зв'язку з цим необхідно підтримувати різноманіття мотивів навчання.

Навчальна діяльність збуджується адекватними мотивами. Ними, на думку Д.Б. Ельконіна [13], можуть бути тільки мотиви, пов'язані з її змістом, мотиви придбання узагальнених способів дій, або мотиви власного зростання.

Таким чином, ситуація або дія стають мотивами навчальної діяльності, якщо вони пов'язуються з джерелами певної активності дитини. Відповідно з цим необхідно розглянути вплив зовнішньої і внутрішньої мотивації на розвиток позитивної мотивації дошкільників до навчання в умовах дитячого садка.

Численні дослідження (Л.І. Божович, А.К. Маркова, А. Н. Леонтьєв, А. Маслоу та ін) продемонстрували, що зовнішня і внутрішня мотивації можуть значно змінювати напрямок поведінки. Кожен вид мотивації надає різний вплив на психічні процеси.

Знаючи тип мотивації, вихователь може створити умови для підкріплення відповідної позитивної мотивації. Якщо це мотивація, пов'язана з результатом навчання, то умовами для її підтримки можуть бути схвалення, показ корисності засвоєваних знань для майбутнього, створення позитивної громадської думки і т.д. Якщо це мотивація, пов'язана з метою навчання, то умовами для підтримки цього типу можуть бути інформація про досягнуті результати, пробудження і формування пізнавальних інтересів.

У ситуації виховання, навчання і розвитку взаємодіють два чинники: діяльність педагога і особистість дитини. Реалізація гуманістичного підходу до навчання передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, коли у особистості розкриваються всі її резерви, включається внутрішня мотивація, самодетермінація, що забезпечують повноцінний розвиток. Питання в тому, з

якого боку будеться процес мотивування: від діяльності та її організації або від особистості і формування її установок.

Прагнення вчитися закладено у природі людини. І.А. Зимня [5] розглядає навчання як діяльність з обмеженим мотиваційним потенціалом. Через навчання, на думку автора, людина підвищує свою компетентність і адекватність, домагаючись зростання самооцінки, самостверджує свою сутність. Навчання за своєю природою внутрішньо мотивовано й передбачає внутрішній контроль, коли для людини сам факт придбання чогось нового в собі виступає як найбільша нагорода. Це те, що стосується мотиваційного потенціалу діяльності навчання як такої.

Розглянемо умови внутрішнього мотивування процесу виховання і навчання дошкільника.

1. Розвиток внутрішньої мотивації відбувається як зрушення зовнішнього мотиву на мету навчання. Кожен крок цього процесу є зрушенням одного мотиву на інший, більш внутрішній, більш близький до мети навчання. Тому в мотиваційному розвитку вихованця слід враховувати, так само як і в процесі навчання, зону найближчого розвитку.

Розвиток внутрішньої мотивації навчання - це рух вгору. Однак простіше рухатися вниз, тому в реальній педагогічній практиці батьків і вихователів часто використовуються «педагогічні підкріплення», що призводять до регресу позитивної мотивації у дошкільнят. Ними є: надмірна увага і нещира похвала, невинувато завищені оцінки, матеріальне заохочення та використання престижних цінностей, а також жорсткі покарання, приниження критикою та ігнорування увагою, невинувато занижені оцінки і позбавлення матеріальних та інших цінностей.

2. Зняття зовнішнього контролю з вихованців в процесі навчання. Практика показує, що застосування нагород і покарань за результати діяльності послаблює внутрішню мотивацію. Вони служать підставою для винесення судження про досягнення чи недосягнення бажаного результату, а не є спонукальними силами діяльності. Не повинно бути і покарання або осуду за невдачі. Невдача сама по собі викликає неприємні переживання у дошкільнят, стан незадоволеності, пригніченості і може призвести до згасання мотиву. При навчанні дітей педагог повинен вибирати такі методи навчання, виховання і розвитку, які сприяють гармонійному розвитку особистості дітей. Помилка в застосуванні системи заохочень і покарань негативно відбивається на процесі розвитку особистості.

3. Завдання навчання, виховання і розвитку повинні виходити з запитів, інтересів і домагань дошкільнят. Результати навчання і виховання мають бути значущими для дітей та відповідати їх потребам. У міру дорослішання у дитини формується потреба в структурованні майбутнього. Ступінь вираженості й усвідомленості цієї здатності є одним з показників особистісної зрілості.

4. Заняття слід організувати так, щоб сам процес навчання був цікавий дітям і викликав радість від спілкування з вихователем і однолітками. Чітко організоване заняття має цінне навчальне, розвиваюче, психологічне і виховне значення. Педагоги-новатори планують своє заняття так, щоб на ньому обов'язково відбувалося засвоєння нового матеріалу всіма вихованцями, використовуючи різноманітні методи, що відповідають особливостям змісту заняття і рівню розвитку дошкільнят. Тому сьогодні на зміну комбінованим

заняттям приходить інноваційне заняття, що має у своїй основі нові, оригінальні, творчі привнесені педагогом зміни у змісті, методах, засобах і формах організації занять. З використанням ігрових технологій у групі повинна також бути атмосфера співробітництва, довіри і взаємної поваги, а інтерес і радість - основними переживаннями дитини на занятті. Про організацію таких занять писав Ш.А. Амонашвілі [1].

5. Орієнтація педагога при навчанні на індивідуальні стандарти досягнень дітей. Хайнц Хекхаузен [12] говорить про те, що найважливішу роль у формуванні позитивної мотивації відіграють еталони, з якими людина порівнює отримані результати діяльності. Їх роль виконують особисті досягнення. Особисті досягнення виробляє для себе сама дитина. Але такі ж досягнення щодо своїх вихованців формує і педагог. Вихователь повинен ставити перед кожним вихованцем індивідуальні завдання, орієнтовані на його можливості і цілі. Вихователь заохочує і підкріплює вихованця, порівнюючи його не з результатами інших дітей, а з його власними, побудованими на минулих успіхах та невдачах індивідуальними досягненнями.

6. Характер відносин педагога до вихованця. Вихователь спрямований на розвиток і вдосконалення вихованців. Тому особистісний вплив педагога на духовний світ юної особистості завжди буде визначальним. Не випадково серед особистісних якостей, які особливо цінують в педагога батьки, найчастіше називають любов до дітей, доброзичливість, чуйність, справедливість, вимогливість, почуття гумору, оптимізм і творче ставлення до справи. Щоб володіти цими якостями, необхідно бути духовно багатію, інтелігентною та креативною особистістю.

Зустрічаються ситуації, коли наполегливі і справедливі вимоги вихователя залишаються без уваги, байдужими, а іноді викликають негативну реакцію. У цих випадках вихователь вкладає у свої вимоги один зміст, а дитина - інший. Таке нерозуміння називається смисловим бар'єром (або бар'єром спілкування). М.В. Гамезо виділяє три типи смислових бар'єрів.

Розбіжність сенсу стосується змісту вимоги, тобто вихователь і дитина вкладають різний зміст в одну і ту ж вимогу. Дошкільник не розуміє вимоги педагога, тому що він інакше дивиться на певні факти. Наприклад, під час гри один вихованець вдарив іншого. Вихователька забороняє хлопцям битися, пояснюючи, що це погано. Діти не заперечують, але все ж продовжують. Чому? Справа в тому, що в дошкільному віці діти інакше ставляться до бійки, ніж дорослі, вважаючи це проявом мужності і хоробрості. Для подолання цього смислового бар'єру необхідно знати ставлення дошкільнят до певного явища і перебудувати у відповідність з цим способи впливу.

Розбіжність сенсу щодо особливостей вимог незалежно від змісту. Вихованець не приймає вимоги, тому що вона для нього набуває особливого змісту (сенса причіпки, глузування тощо). Цей смисловий бар'єр може виникнути різними шляхами:

- Дитина не приймає вимогу - через форми її пред'явлення (іронічної, грубої, принизливої). У результаті зміст втрачає сенс, і дошкільник розглядає вимогу як насмішку, зневагу, причіпку педагога;

- Вплив втрачає спонукальну силу, якщо пред'являти дуже часто, по кожній дрібниці;

- Якщо вимога непосильна або у дитини немає необхідних умов для її виконання, то також виникає бар'єр спілкування.

Бар'єр третього типу - це бар'єр стосовно певної людини. На підставі впливів і оцінок вихователя у дитини складається певне уявлення про ставлення до нього педагога, і вона, в свою чергу, починає певним чином реагувати на це відношення.

Висновки. Виділення структурних компонентів позитивної мотивації дошкільнят до навчання дозволило виявити і психолого-педагогічні умови розвитку внутрішньої мотивації процесу виховання і навчання дошкільника: розвиток внутрішньої мотивації відбувається як зрушення зовнішнього мотиву на мету навчання; зняття зовнішнього контролю з вихованців в процесі навчання; завдання навчання, виховання і розвитку повинні виходити з запитів, інтересів і домагань дошкільнят; необхідність організувати заняття так, щоб сам процес навчання був цікавий дітям і викликав радість від спілкування з вихователем і однолітками; орієнтація педагога при навчанні на індивідуальні стандарти досягнень дітей; спрямованість вихователя на розвиток і вдосконалення вихованців. Відмінною особливістю нашого підходу до розвитку позитивної мотивації є організація переходу безпосередніх спонукань дитини в мотиваційну структуру з довільним характером за допомогою цілеспрямованого впливу на активність дошкільника, підвищення психолого-педагогічної компетентності дорослих і зближення всіх суб'єктів навчально-виховного простору.

Література:

1. Амонашвили, Ш.Л. Обучение. Оценка. Отметка/Ш.А. Амонашвили. - М., 1980.
2. Божович, Л.И. Проблемы формирования личности. Избранные психологические труды /Л.И. Божович/подред. Д.М. Фельдштейна. М, 1995. -349с
3. Венгер, А.Л. Ребенок в обществе: исторический кризис детства /А.Л. Венгер//Вопр. психол. - 2008. -№4. - С.3-12.
4. Выготский, Л.С. Психология развития человека /Л.С. Выготский. - М.: изд - во Смысл; изд — во Эксмо, 2004. -1136 с.
5. Зимняя, И.А. Педагогическая психология /И.А. Зимняя. — Ростов н/Д.: Феникс, 1997.-480 с.
6. Коломинский, Я.Л., Учителю о психологии детей шестилетнего возраста: книга для учителя / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько. - М.: Просвещение, 1988. - 190с.
7. Коломинский, Я.Л. Психология педагогического взаимодействия: учеб. пособ. /Я.Л. Коломинский, Н.М. Плескачѳва, ИИ Заяи, О.А. Митрахович/ под ред. Я.Л. Коломинского. - СПб.: Речь, 2007. - 240 с.
8. Лисина, М.И. Общение, личность и психика ребенка / М.И Лисина. - Москва - Воронеж, 1997. - С. 291-300.
9. Нижегородцева, Н.В. Психолого-педагогическая готовность ребенка к школе: пособие для практических психологов, педагогов и родителей / Н.В. Нижегородцева, В.Д. Шадриков. - М.: ВЛАДОС, 2001. - 256 с.
10. Поливанова, КН. Такие разные шестилетки. Индивидуальная готовность к школе: диагностика и коррекция /КН. Поливанова. -М.:Генезис, 2003.-271 с.
11. Смирнова, Е.О. Игра и произвольность у современных дошкольников / Е.О. Смирнова, О.В. Гударева//Вопр. психол. -2004. -№1. - С.91-103.
12. Хекхаузен, Х. Психология мотивации достижения / Х. Хекхаузен. — СПб.: Речь, 2001.-240 с.

Холодний О. І. Чернобай С. О. Ахременко І. В.	ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ, ЯК ОСНОВИ ЇХ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я	249
Шелягова А. А.	БИБЛИОТЕКА СИМФЕРОПОЛЬСЬКОГО УЕЗДНОГО УЧИЛИЩА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ДОРЕВОЛЮЦИОННОГО КРЫМА	256
Шмоніна Т. А.	ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ	263
Янко Н.О.	ЗАСТОСУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	270
Ястребова В. Я.	УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	278
ПСИХОЛОГІЯ		
Vitalii Lunov	PSYCHOLOGICAL BASIS OF THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL CAPACITY OF STUDENTS AT UNIVERSITIES OF ECONOMIC PROFILE	285
Гришин М.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	291
Гордиенко- Митрофанова І. В. Хомуленко Т. Б.	К ПРОБЛЕМЕ КОМПОНЕНТНОГО СОСТАВА ИГРОТЕХНИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СУБЪЕКТА АКТИВНОСТИ	298
Іванова В. В.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО САДКА	307
Кобец А. В.	КОГНИТИВНЫЕ ПРОЦЕССЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОКУРОРА	314

Кононенко С. В.	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ПРАВОСОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ	321
Пономаренко В. В.	РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ АДВОКАТА	328